OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Lainvalmisteluosasto
Anu Talus

15.3.2017

Perustuslakivaliokunnalle

KOMISSION EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI YKSITYISELÄMÄN JA HENKILÖTIETOJEN SUOJAAMISESTA SÄHKÖISESSÄ VIESTINNÄSSÄ JA SÄHKÖISEN VIESTINNÄN TIETOSUOJADIREKTIIVIN KUMOAMISESTA (U 19/2017 VP)

Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut eduskunnalle 16.2.2017 päivätyn U-kirjelmän komission ehdotuksesta (COM(2017) 10 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksityiselämän ja henkilötietojen suojaamiseksi sähköisessä viestinnässä ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin kumoamisesta (sähköisen viestinnän tietosuoja-asetus). Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa asiasta. Oikeusministeriö lausuu asiasta seuraavan.

Ehdotuksella sähköisen viestinnän tietosuoja-asetukseksi on useita yhtymäkohtia 24.5.2016 voimaantulleen yleisen tietosuoja-asetuksen ((EU) 2016/679) kanssa. Sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksella täsmennettäisiin ja täydennettäisiin yleistä tietosuoja-asetusta. Yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen alkaa 25.5.2018.

Määritelmien osalta sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen 4 artiklassa viitataan yleisen tietosuoja-asetuksen määritelmiin, sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksessa sovellettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen määritelmiä. Siltä osin kuin kansallisella lainsäädännöllä olisi mahdollista rajoittaa tiettyjen sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksessa säädettyjen velvollisuuksien ja oikeuksien soveltamisalaa, olisi rajoituksia arvioitava yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan mukaisesti. Komission ehdotuk-

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

sen mukaan myös yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen seurannasta vastaava viranomainen vastaisi sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen soveltamisen seurannasta. Lisäksi yleisellä tietosuoja-asetuksella perustetulle Euroopan tietosuojaneuvostolle annettaisiin toimivaltuudet valvoa sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen johdonmukaista soveltamista. Näiden lisäksi sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksessa on useita muitakin viittauksia yleiseen tietosuoja-asetukseen.

Oikeusministeriö kiinnittää lausunnossaan huomiota sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen ja yleisen tietosuoja-asetuksen keskeisimpiin yhtymäkohtiin, jotka koskevat viranomaisvalvontaa ja mahdollisuutta rajoittaa asetuksen mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia kansallisella lainsäädännöllä.

Viranomaisvalvonta

Sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen 18 artiklassa ehdotetaan, että riippumaton valvontaviranomainen tai riippumattomat valvontaviranomaiset, jotka vastaavat yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen seurannasta, vastaisivat myös sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen seurannasta.

Asetusehdotuksen 19 artiklassa ehdotetaan, että yleisen tietosuoja-asetuksen 68 artiklalla perustetulla Euroopan tietosuojaneuvostolla olisi toimivalta varmistaa sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen johdonmukainen soveltaminen. Asetusehdotuksen 20 artiklan mukaan valvontaviranomaisen olisi myös myötävaikutettava asetuksen yhdenmukaiseen soveltamiseen kaikkialla unionissa ja tätä tarkoitusta varten valvontaviranomaisten olisi tehtävä yhteistyötä keskenään ja komission kanssa yleisen tietosuoja-asetuksen VII luvun mukaisesti sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 51 artiklan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että yksi tai useampi riippumaton viranomainen on vastuussa yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen valvonnasta. Yleisen tietosuoja-asetuksen 52 artiklan mukaan kukin valvontaviranomainen toimii täysin riippumattomasti hoitaessaan tehtäviään ja käyttäessään valtuuksia yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti. Yleisen tietosuoja-asetuksen 52 artiklassa asetetaan myös tarkemmat edellytykset valvontaviranomaisen riippumattomuudelle.

Myös Euroopan unionin tuomioistuin on kiinnittänyt viimeaikaisessa oikeuskäytännössään huomiota tietosuojaviranomaisen riippumattomuuteen. (Komissio v. Saksa C-614/10, EU:C:2012:631; Komissio v. Itävalta C-614/10, EU:C:2012:631; Komissio v. Unkari C-288/12, ECLI:EU:C:2014:237)

Unionin tuomioistuin on korostanut, että valvontaviranomaisten, jotka ovat toimivaltaisia valvomaan henkilötietojen käsittelyä, on oltava itsenäisiä siten, että ne voivat suorittaa tehtävänsä vapaina ulkoisesta vaikuttamisesta. (C-614/10, EU:C:2012:631, para 41) Unionin tuomioistuin on huomauttanut, että jäsenvaltiot voivat vapaasti päättää toimielinmallista, jonka ne katsovat valvontaviranomaisilleen asianmukaisimmaksi, ja muuttaa sitä. Tuomioistuin on korostanut, että näillä toimenpiteillä ei kuitenkaan voida vaarantaa valvontaviranomaisen itsenäisyyttä. (C-288/12, ECLI:EU:C:2014:237, para 60)

Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on kiinnitetty huomiota muun muassa siihen, että valvontaviranomaisten toiminnallinen itsenäisyys siinä mielessä, että niiden jäseniä ei sido mikään ohje heidän hoitaessaan tointansa, on välttämätön edellytys sille, että henkilötietodirektiivin mukainen itsenäisyysvaatimus täyttyy. Toiminnallinen itsenäisyys ei kuitenkaan yksin riitä suojaamaan valvontaviranomaista kaikelta ulkopuoliselta vaikuttamiselta. (C-614/10, EU:C:2012:631, paras 41-42)

Unionin tuomioistuin on painottanut, että pelkästään riski siitä, että valtion valvovat viranomaiset voivat vaikuttaa poliittisesti valvontaviranomaisten päätöksiin, riittää estämään sen, että viimeksi mainitut voisivat suorittaa tehtävänsä itsenäisesti. (C-518/07, EU:C:2010:125, para 36; C-614/10, EU:C:2012:631, para 52)

Oikeusministeriö katsoo, että arvioitaessa miten viestinnän tietosuojan viranomaisvalvonta toteutetaan Suomessa tarkoituksenmukaisimmalla tavalla, on keskeistä varmistua siitä, että viranomaisvalvonta vastaa yleisen tietosuoja-asetuksen ja Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön asettamia edellytyksiä valvontaviranomaisen riippumattomuudesta.

Lisäksi valvovalla viranomaisella on oltava asianmukaiset toimintaedellytykset osallistua Euroopan tietosuojaviranomaisten väliseen yhteistyömenettelyyn. Yleisen tietosuoja-asetuksen VI luku (riippumattomat valvontaviranomaiset) ja VII luku (yhteistyö ja yhdenmukaisuus) tulisivat komission ehdotuksen mukaan sovellettavaksi soveltuvin osin. Yleisen tietosuoja-asetuksen VI ja VII luvussa säädetään viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja Euroopan tietosuojaneuvoston toiminnasta. Viranomaisten välisessä yhteystyössä ratkaistaan ainoastaan tietyn kynnyksen ylittävät asiat, yleisellä tietosuoja-asetuksella luotu rakenne viranomaisten väliselle yhteistyölle on monimutkainen ja menettelyn on tapahduttava annettujen aikarajojen puitteissa.

Oikeusministeriö katsoo, että arvioitaessa miten viranomaisvalvonta on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa Suomessa, on keskeistä varmistua myös siitä, että kansallisella tietosuojaviranomaisella on edellytykset toimia mahdollisimman tehokkaasti Euroopan tietosuojaviranomaisten välisessä monimutkaisessa yhteistyömenettelyssä vaativien aikarajojen puitteissa.

Oikeusministeriö on asettanut työryhmän henkilötietojen suojaa koskevan kansallisen lainsäädännön tarkistamiseksi. Yhtenä työryhmän tehtävänä on valmistella ehdotus tarvittavaksi lainsäädännöksi kansallisesta tietosuojaviranomaisesta ja sen organisaatiosta. Työryhmän tulee saada mietintönsä lainsäädännön muutosehdotuksista valmiiksi 31.5.2017 mennessä.

Sähköisen tietosuoja-asetuksen 11 artikla, rajoitukset

Oikeusministeriö kiinnittää lopuksi rajoituksia koskevan 11 artiklan yhteydessä huomiota Unionin tuomioistuimen 21. joulukuuta 2016 antamaan tuomioon asiassa Tele2 Sverige AB (yhdistetyt asiat C-203/15 ja 698/15, ECLI:EU:C:2016:970). Unionin tuomioistuin kiinnitti tuomion ratkaisun perusteluissa huomiota erityisesti siihen, että rajoitukset tapauksessa tarkasteltuun direktiiviin oli toteutettava täysin välttämättömän rajoissa ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.

Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen 11 artiklan mukaista mahdollisuutta rajoittaa kyseisen asetuksen 5-8 artiklassa tarkoitettuja velvollisuuksia ja oikeuksia tullaan käyttämään mahdollisimman yhdenmukaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan nojalla annetun rekisteröidyn oikeuksia rajoittavan kansallisen lainsäädännön kanssa.